

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

*Ефективна економіка. 2026. № 5.
ISSN 2307-2105*

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.4>

УДК 339.923-043.83(4-6ЄС):339.137.2

О. І. Заяць,

д. е. н., доцент, професор кафедри міжнародних економічних відносин,

Державний вищий навчальний заклад

«Ужгородський національний університет»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9904-8706>

**ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ЕКОНОМІЧНОГО КЛІМАТУ В
ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ ТА
ІНСТИТУЦІЙНІ ФАКТОРИ**

O. Zayats,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,

Professor of International Economic Relations Department,

State University «Uzhhorod National University»

**FORMATION OF THE FUTURE ECONOMIC CLIMATE IN THE
EUROPEAN UNION: THE IMPACT OF ECONOMIC AGENTS AND
INSTITUTIONAL FACTORS**

У статті досліджено формування майбутнього економічного клімату Європейського Союзу в умовах війни в Україні, енергетичної та цифрової трансформації та загострення глобальної конкуренції. Особливу увагу приділено взаємодії економічних агентів (держав, транснаціональних корпорацій, малих і середніх підприємств, фінансових інститутів) та інституційних механізмів ЄС (регуляторної, інвестиційної та монетарної політики). Обґрунтовано, що інтеграційні процеси ЄС відтворюють асиметрію між ядром і периферією, посилюючи нерівномірність економічного розвитку. Виокремлено три потенційні сценарії майбутнього економічного клімату: сценарій 1: Кооперативна трансформація (у цьому сценарії синергія між інституційними механізмами та агентами забезпечує інноваційний та інклюзивний економічний клімат); сценарій 2: Конфліктна фрагментація (цей сценарій формується через нерівномірний розподіл ресурсів NextGenerationEU, REPowerEU та EU Chips Act. Країни ядра (Німеччина, Франція) та ГНК отримують переваги, тоді як периферія (Східна та Південна Європа, Україна) та МСП обмежені у доступі до фінансування); сценарій 3: Геополітична фортеця (у цьому сценарії зовнішні геополітичні та енергетичні ризики визначають політичний пріоритет на стратегічну автономію та енергетичну безпеку). Окремий акцент зроблено на Україні як активному стратегічному агенті зеленого та цифрового переходу ЄС: потенціал розвитку виробництва зеленого водню, роль у кіберстійкості, зміцненні продовольчих та енергетичних ланцюгів. Показано, що головними бар'єрами залишаються корупція, слабкі інституції та воєнні ризики, а ключовими умовами – міжнародна підтримка та концентрація зусиль у безпечних регіонах. В результаті проведеного дослідження зроблено висновок проте, що економічний клімат Європейського Союзу формується на перетині глобальних викликів і внутрішніх реформ, де баланс між інтеграцією та асиметрією визначатиме довгострокову траєкторію розвитку. Для України критично важливо вийти за межі периферійної логіки, стати постачальником стратегічних ресурсів

та інновацій, і завдяки цьому – закріпитися як активний агент зеленого та цифрового переходу ЄС. Це єдиний шлях до сталого розвитку та посилення її позицій у європейському економічному просторі.

The aim of the article is to analyze the mechanism of formation of the future economic climate of the European Union's. The article examines the formation of the European Union's future economic climate in the context of the war in Ukraine, the energy transition, digital transformation, and intensified global competition. The analysis focuses on the interaction between economic agents—such as states, transnational corporations, small and medium-sized enterprises, and financial institutions—and institutional mechanisms of the European Union, including regulatory, fiscal-investment, and monetary instruments. It is argued that integration processes in the European Union, despite their formal commitment to equality, tend to reproduce structural asymmetries between core and peripheral countries, reinforcing uneven economic development. Three potential scenarios of the European Union's economic climate are outlined: cooperative transformation, where institutions effectively direct capital and innovation; conflictual fragmentation, characterized by competition for resources and rising inequalities; and geopolitical fortress, in which security concerns prevail over efficiency and openness. A special focus is placed on Ukraine, not as a peripheral object but as an active strategic agent of the European Union's green and digital transitions. Ukraine's potential lies in the development of green hydrogen production, serving as a testbed for cyber resilience, and contributing to secure energy and food supply chains. However, this potential is constrained by systemic corruption, weak institutions, and war-related risks. At the same time, European Union initiatives such as the Ukraine Facility, REPowerEU, and the European Union Chips Act open opportunities for Ukraine's integration into European value chains, provided reforms strengthen governance and transparency. The article concludes that the future competitiveness of the European Union's economic space depends on balancing institutional reforms with the innovative capacity of agents, while

Ukraine's strategic role will hinge on overcoming domestic governance challenges and leveraging international support.

Ключові слова: *економічний клімат; Європейський Союз; економічні агенти; інституційні механізми; сценарії розвитку; Україна; зелена енергетика; цифрова трансформація.*

Keywords: *economic climate; European Union; economic agents; institutional mechanisms; development scenarios; Ukraine; green energy; digital transformation.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах, зумовлених геоекономічними зрушеннями, війною в Україні, енергетичною кризою, цифровізацією та загостренням глобальної конкуренції, Європейський Союз функціонує як складна система, де економічний клімат формується під впливом взаємодії різних економічних агентів (держав, транснаціональних корпорацій, фінансових інститутів, малих і середніх підприємств) та інституційних механізмів. Ця взаємодія призводить до нерівномірного розподілу ресурсів, технологій та політичного впливу, що обумовлює структурну асиметрію між країнами ядра (наприклад, Німеччиною та Францією) та периферійними державами (зокрема країнами Центральної та Східної Європи, включно з Україною). Інтеграційні процеси в ЄС, попри формальні принципи рівності, часто сприяють концентрації економічної влади в ядрі, що зберігає периферійні економіки в стані структурної залежності. Сучасні виклики – такі як зелений перехід, цифровізація та геополітична нестабільність – потребують глибшого аналізу ролі економічних агентів і інституцій у формуванні економічного середовища. У цьому контексті виникає необхідність у комплексному дослідженні механізмів, за допомогою яких економічні агенти та інституції формують майбутній економічний клімат ЄС, а також у розробці стратегій, спрямованих на зменшення асиметрії та забезпечення сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування економічного клімату в Європейському Союзі в умовах геоекономічних трансформацій, війни в Україні, енергетичної кризи та цифровізації дедалі більше пов'язується з взаємодією економічних агентів (держав, транснаціональних корпорацій, малих і середніх підприємств, фінансових інститутів) та інституційних механізмів. Попри задекларований принцип рівності, інтеграційні процеси ЄС часто призводять до концентрації вигод у країнах ядра, посилюючи структурну асиметрію з периферією.

Дж. Лангбейн [1] доводить, що «поверхнева інтеграція» України у виробничі ланцюги ЄС зберігає її периферійний статус: слабкість інститутів та рентоорієнтовані мережі не дозволяють реалізувати конкурентні переваги, тоді як ТНК концентрують додану вартість у ядрі. Подібну асиметрію виявляє І. Жіану [2], класифікуючи країни ЄС за інституційною якістю: держави з інклюзивними інститутами (ядро) краще долають кризи, тоді як периферія зазнає більшого зростання безробіття.

І. Добре та співавт. [3] показують, що екстрактивні інституції обмежують ефективність політики зменшення нерівності, тоді як інклюзивні інститути ядра забезпечують більшу адаптивність. М. Петі та колеги [4] ілюструють асиметрію у доступі країн ЦСЄ до програм територіальної співпраці: вони частіше залишаються «молодшими партнерами» та отримують менше фінансування.

К. Гребнер та Я. Хафеле [5] пояснюють це крізь концепцію «нерівного технологічного обміну»: ядро закріплює домінування у високотехнологічних секторах, залишаючи периферії низькотехнологічні ніші. А. Л. Димитрова і Р. Драгнева [6] демонструють, що навіть Угода про асоціацію з Україною радше відтворює асиметрію, розширюючи *acquis* на периферію без зворотного впливу.

А. Аугустін та співавт. [7] підкреслюють залежність ефективності фондів ЄС від інституційної якості: у країнах зі слабкими інституціями кошти часто витісняють приватні інвестиції («crowding out»), тоді як ядро

отримує синергетичний ефект. Схожу логіку підтверджує М.-Д. Філіп та колеги [8], наголошуючи, що низька продуктивність ЄС пов'язана з браком ІКТ-інновацій і слабкою динамікою фірм; відтак, країни з сильними інституціями мають кращі передумови використати інструменти NGEU для зменшення асиметрії.

А. Казіно-Мартінес та співавт. [9] виявляють, що інституційні фактори суттєво впливають на структуру капіталу компаній: у країнах із глибшими інституційними розривами бізнес більш залежний від боргового фінансування, що підсилює вразливість. Л. Лопес-Гомес [10] доводить, що політичні інституції прямо впливають на конвергенцію доходів у Єврозоні: регуляторна якість, контроль корупції та ефективність урядування забезпечують стійкішу конвергенцію.

С. Лукареллі та М. Рангоне [11] демонструють, що інституційна неповнота ЄС посилює асиметрію під час криз – від боргової до енергетичної та війни в Україні. Ініціативи на кшталт NGEU не усунули дисбалансу, а у випадку Греції навіть поглибили соціальну дезінтеграцію. У колективній праці під ред. Р. Балфур і С. Ульгена [12] показано, що ЄС, переходячи від неоліберальної доктрини до більш інтервенціоністської економічної політики, намагається поєднати стратегічну автономію з підтримкою багатостороннього порядку, проте це створює внутрішню напругу та нові ризики асиметрії.

Отже, сучасні дослідження [1–12] підтверджують, що інституційна якість є ключовим фактором подолання структурних диспропорцій між ядром і периферією. Водночас роль економічних агентів (ТНК, МСП, фінансових інститутів) у цих процесах залишається недостатньо розкритою, що визначає перспективність подальших міждисциплінарних досліджень

Формулювання цілей статті. *Мета статті* полягає в аналізі механізму формування майбутнього економічного клімату ЄС як результату динамічної взаємодії стратегічних викликів, адаптаційних стратегій ключових економічних агентів та інституційно-регуляторної відповіді ЄС. На основі цього аналізу пропонуються сценарії розвитку подій та

обґрунтовується позиція України як активного учасника цього процесу, а не пасивного об'єкта інтеграції.

Основні завдання дослідження: визначити ключові стратегічні виклики та орієнтири («Зелений курс», цифрова трансформація, стратегічна автономія), що формують нові парадигмальні рамки для економічної діяльності в ЄС та задають вектор формування майбутнього економічного клімату; проаналізувати адаптаційні стратегії ключових економічних агентів (ТНК, МСП, фінансових інститутів, держав-членів) у відповідь на ці виклики, з акцентом на їхній ролі як активних творців нового економічного середовища; дослідити інституційні механізми ЄС (регуляторні, фіскальні, монетарні) як інструменти арбітражу та напруження стратегій окремих агентів для досягнення колективних стратегічних цілей; сформулювати альтернативні сценарії формування майбутнього економічного клімату ЄС («Кооперативна трансформація», «Конфліктна фрагментація», «Геополітична фортеця») як результату взаємодії викликів, агентів та інституцій; обґрунтувати концепцію участі України як активного агента у формуванні європейського економічного клімату у сферах «зеленої» енергетики, кіберстійкості та безпеки ланцюгів поставок, визначивши умови реалізації цієї потенційної ролі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стратегічні орієнтири Європейського Союзу – Європейський зелений курс (*European Green Deal*), цифрова трансформація (*Digital Decade*) та відкрита стратегічна автономія (*Open Strategic Autonomy*) – визначають рамки економічної трансформації в умовах багатовимірних викликів: війни в Україні, енергетичної нестабільності, цифрового розриву, демографічного спаду та геополітичної конкуренції. Їх реалізація супроводжується системними суперечностями: поєднанням високих амбіцій у сфері клімату та цифровізації з обмеженнями фіскальної дисципліни, а також посиленням асиметрії між країнами «ядра» та «периферії». Для держав Центральної та Східної Європи, включно з Україною, це означає ризик закріплення периферійного статусу та обмежений доступ до ключових інвестиційних потоків.

Європейський зелений курс спрямований на глибоку декарбонізацію економіки та розвиток нових ринків (водневі технології, відновлювана енергетика), проте залежність від імпорту критичної сировини та слабка інтеграція аграрного сектору стримують досягнення кліматичних цілей. Жорсткі бюджетні правила (Пакт стабільності та зростання) обмежують фінансування інфраструктурних інвестицій, особливо в периферійних регіонах, тоді як зростання популізму підриває суспільну підтримку «зеленого переходу».

Цифрова трансформація, зосереджена в рамках програми *Digital Decade Policy Programme (DDPP)*, має на меті досягти до 2030 року показників цифрових навичок, інфраструктур та інноваційної спроможності. Однак обмежене фінансування, складність регуляторних вимог (Data Governance Act, AI Act) та нерівний доступ до інвестицій створюють ризик поглиблення цифрового розриву. Це ставить під загрозу формування конкурентоспроможної європейської цифрової екосистеми.

Відкрита стратегічна автономія покликана зміцнити економічну безпеку ЄС через диверсифікацію ланцюгів постачання, розвиток критичних виробництв (Chips Act) та інструменти «захисного протекціонізму» (CBAM). Водночас застосування односторонніх заходів та нерівномірний розподіл ресурсів підсилюють розрив між ядром і периферією, створюючи бар'єри для інтеграції менш розвинених економік.

Демографічні зрушення – старіння населення, дефіцит робочої сили та міграційні втрати – стають фундаментальним викликом для сталого розвитку. Для Східної Європи ключовими проблемами є депопуляція, відтік молодих і висококваліфікованих кадрів («витік мізків»), а також тиск на системи соціального захисту, що обмежує інвестиційний потенціал і послаблює конкурентоспроможність.

Систематизація головних викликів, їхніх причин, наслідків та можливих стратегій подолання представлена в Таблиці 1, що ілюструє комплексну взаємозалежність економічних, соціальних і геополітичних

факторів та підкреслює необхідність міжсекторальної координації й регіональної адаптації політик.

**Таблиця 1. Аналітична оцінка ключових викликів
реалізації стратегічних орієнтирів ЄС**

№	Виклик	Причина	Наслідки	Взаємозв'язки	Пріоритетні заходи	Джерела
1	Напруга між односторонніми інструментами та міжнародним правом	СВАМ суперечить нормам СОТ	Підрив багатостороннього порядку	Ускладнює «зелену дипломатію»	Посилення дипломатії у сфері Green Deal	[13]
2	Конфлікт між стратегічною автономією та фіскальною дисципліною	Пакт стабільності та зростання обмежує фінансування Green Deal і STEP	Гальмування інфраструктурних проєктів на периферії	Поглиблює периферійний статус, ускладнює цифрову трансформацію	Перегляд правил SGP, розподіл відповідальності між рівнями управління	[14]
3	Ризик закріплення периферійного статусу	Обмежений доступ до ІКТ та венчурного капіталу	Периферія в низькотехнологічних сегментах	Обмежує цифрову трансформацію та демографічну адаптацію	Інтеграція у дослідницькі мережі, розвиток венчурного капіталу	[15]
4	Залежність від зовнішніх постачальників	Імпорт сировини (Китай), енергоресурсів (РФ)	Вразливість стратегічних секторів	Поглиблює периферійний статус, ускладнює Green Deal	Critical Raw Materials Act, REPowerEU, стратегічні партнерства	[16; 17]
5	Непоследовність справедливого переходу	Різні інтерпретації «справедливості»	Нерівномірний розподіл фондів	Поглиблює периферійний статус, підсилює популізм	Міжінституційна координація	[18; 19]
6	Недостатній прогрес у аграрному секторі	Слабка інтеграція в Green Deal	Обмеження кліматичних і біорізноманітних цілей	Поглиблює популізм, обмежує справедливий перехід	Реформа аграрної політики	[20]

Продовження таблиці 1.

№	Виклик	Причина	Наслідки	Взаємозв'язки	Пріоритетні заходи	Джерела
7	Глобальна несправедливість у видобутку ресурсів	Залежність Green Deal від сировини Глобального Півдня	Соціально-екологічні проблеми поза ЄС	Підриває справедливий перехід	Врахування глобальних наслідків видобутку	[21]
8	Політичний опір через популізм	Недовіра до інститутів, економічний песимізм	Опозиція реформам	Ускладнює Green Deal та демографічні реформи	Посилення громадського діалогу	[22]
9	Суперечності у цифровому регулюванні	Надмірні вимоги DGA	Зниження конкурентоспроможності	Гальмує цифрову трансформацію	Оптимізація регуляторних механізмів	[23]
10	Недоліки «Ш-суверенності»	Пріоритет юрисдикційної незалежності	Геополітичні напруження, слабка легітимність	Ускладнює цифрову трансформацію та співпрацю	Баланс інтересів громадян і ринку	[24]
11	Недостатня ефективність DDPP	Нестача фінансів, завищені цілі	Поглиблення цифрового розриву	Поглиблює периферійний статус і демографічні виклики	Державно-приватні партнерства, розвиток навичок	[25]
12	Регіональні демографічні виклики	Старіння, міграційний відтік	«Пастка розвитку талантів»	Поглиблює периферійний статус, цифровий розрив	Talent Booster Mechanism, демографічні й інструментарій	[26]
13	Нерівномірний демографічний спад	Депопуляція у Східній і Південній Європі	Зниження конкурентоспроможності	Поглиблює асиметрію, цифровий розрив	Політики утримання талантів, міграційна стратегія	[27]
14	Демографічний тиск на ринки праці	Скорочення працездатного населення	Дефіцит кадрів у ключових секторах	Посилює демографічні виклики, периферійний статус	Автоматизація, політика активного старіння	[28]
15	Демографічні бар'єри зростання	Зростання тривалості життя, низька народжуваність	Сповільнення зростання на 0,3–1% р/р, тиск на бюджети	Поглиблює популізм, ускладнює справедливий перехід	Реформи пенсійної системи з урахуванням соціального виміру	[29]

Джерело: складено автором на основі [13–29]

Подолання визначених викликів потребує **системної синергії реформ**: гармонізації стандартів у стратегічних секторах (IPCEI), міжінституційної координації, розвитку «зеленої дипломатії», модернізації DDPP на основі державно-приватних партнерств, впровадження демографічних інструментів підтримки молоді й активного старіння, а також адаптованих стратегій для утримання талантів у країнах периферії. Без цього ЄС ризикує поглибити структурну нерівність між ядром і периферією, що може обмежити потенціал сталого розвитку в умовах глобальних викликів.

Економічні агенти ЄС – транснаціональні корпорації (ТНК), малі та середні підприємства (МСП) і стартапи, фінансові інституції (ЄЦБ, ЄІБ, венчурні фонди), а також держави-члени – формують відповіді на «великі виклики» (див. Таблицю 1). Їхні стратегії поєднують політичні, економічні та інституційні інструменти, що визначають характер регуляторного та інвестиційного середовища. Сучасні ТНК трансформувалися з учасників глобальних ланцюгів вартості у політичних агентів, які активно впливають на формування політики ЄС. Їхні ключові стратегії включають:

1. **Лобіювання зелених і цифрових стандартів**, зокрема під час переговорів щодо Digital Services Act (2019–2022), із використанням інструментів політичного доступу, коаліцій, мобілізації користувачів, PR-компаній і фінансування досліджень [30].

2. **Використання Transparency Register (2021)** для легітимізації впливу на інституції ЄС, водночас зберігаючи інформаційні асиметрії у звітності про лобіювання, що посилює дисбаланс між великими корпораціями та МСП [31].

3. **Friend-shoring** – перенесення виробництва до «дружніх» країн із метою зниження залежності від вразливих ланцюгів постачання.

4. **Формування консорціумів у рамках IPCEI** (наприклад, у сфері напівпровідників) для забезпечення доступу до фінансування ЄС та уникнення периферійного статусу [31].

Таким чином, домінування ТНК у регуляторних процесах зміцнює їхні конкурентні позиції, проте водночас обмежує можливості МСП та економік периферії.

МСП і стартапи залишаються найбільш вразливими до зростання регуляторних вимог ЄС (GDPR, ESG, DSA), що створює ризики їхньої маргіналізації [32].

Стратегії адаптації включають:

1. **Залучення фінансування** через венчурні фонди ЄС та European Innovation Council (EIC), що знижує ризик периферійності [32].

2. **Відповідність складним регуляторним вимогам** (GDPR, ESG), яка потребує значних фінансових і кадрових ресурсів, особливо у стартапів із периферійних регіонів (наприклад, Східної Європи) [33].

3. **Інтеграція ESG-практик** для підвищення конкурентоспроможності, обмежена браком знань і доступу до фінансування [34].

4. **Регіоналізація ланцюгів постачання** з метою зменшення зовнішніх залежностей.

5. **Використання інструментів спрощеної звітності та цифрових сервісів ЄС**, ефективність яких, однак, залишається низькою для мікропідприємств [34].

Емпіричні дослідження показують, що для стартапів (наприклад, у Каталонії) навчання персоналу розглядається як другорядний чинник, проте воно опосередковано знижує витрати на відповідність GDPR. Брак знань про кліматичні ризики та ресурсів для впровадження ESG посилює розрив між ядром і периферією [34].

Фінансові актори ЄС відіграють роль архітекторів інвестиційного клімату:

✓ **ЄЦБ** впроваджує «озеленення» монетарної політики через критерії прийнятності застав, підтримуючи справедливий перехід.

✓ **ЄІБ** фінансує проривні технології (напівпровідники, воднева економіка), знижуючи технологічну залежність ЄС.

✓ **Венчурні фонди** спрямовують ресурси на цифрові та зелені інновації, хоча їхня концентрація в країнах ядра посилює регіональну асиметрію.

Фінансові стратегії частково компенсують бюджетні обмеження держав, але водночас відтворюють нерівність доступу до капіталу. Національні уряди використовують ресурси та політики ЄС для просування власних інтересів. Основні підходи включають такі:

1. Спрямування фондів NextGenerationEU на підтримку «національних чемпіонів», що посилює конкуренцію за ресурси.

2. Просування національних промислових стандартів (зокрема, Німеччини у водневій економіці) як європейських.

3. Реакція на демографічні виклики через політики з утримання талантів і залучення мігрантів.

Втім, сильні позиції ТНК у регуляторному полі (через Transparency Register) обмежують вплив периферійних держав на розподіл ресурсів [35].

Стратегії різних агентів тісно взаємопов'язані. Лобіювання ТНК формує регуляторний ландшафт, ускладнюючи адаптацію МСП; фінансування ЄІБ та венчурних фондів визначає доступ до ресурсів; держави-члени конкурують за стандарти й фонди. Для зменшення асиметрії необхідна синергія, що включає:

- підвищення прозорості Transparency Register із урахуванням інтересів МСП;
- спрощення доступу до інструментів пом'якшення витрат на зелену та цифрову трансформацію;
- адаптовані програми навчання персоналу для відповідності GDPR;
- підтримку впровадження ESG-практик у МСП через фінансування та спрощені рекомендації.

Інституції ЄС – Європейська Комісія, Європейський Парламент, Рада ЄС, Європейський центральний банк та Європейський інвестиційний банк – виконують роль посередників між стратегічними орієнтирами Союзу та економічними агентами (транснаціональними корпораціями, малими та середніми підприємствами, стартапами, державами-членами). Їхня діяльність спрямована на досягнення ключових цілей: зеленої та цифрової трансформації, стратегічної автономії, зменшення асиметрії між ядром і периферією. Для цього ЄС використовує три основні механізми впливу: регуляторний, фіскально-інвестиційний та монетарний.

Регуляторна влада ґрунтується на феномені *Brussels Effect*, коли стандарти ЄС стають глобальними орієнтирами [36]. Прийняття *Digital Services Act (DSA)* та *Artificial Intelligence Act (AI Act)* закріплює нові правила для онлайн-платформ та застосування ШІ, змінюючи бізнес-моделі транснаціональних компаній і водночас підвищуючи витрати на відповідність для МСП (Таблиця 1, виклик 9). *Digital Markets Act (DMA)* обмежує домінування великих технологічних корпорацій, створюючи потенціал для більшої конкуренції та зменшення асиметрії між великими і малими гравцями (Таблиця 1, виклик 3). ***Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM)*** стає інструментом екстерналізації кліматичної політики ЄС, сприяючи зеленому переходу та скороченню залежності від нестабільних ланцюгів поставок (Таблиця 1, виклик 4).

- Водночас інституційна архітектура лобізму у Брюсселі (*Transparency Register*) зберігає дисбаланс: ТНК мають більший вплив на формування правил, ніж МСП, що посилює асиметрію між ядром і периферією (Таблиця 1, виклик 3). Отже, стратегія інституційного дизайну потребує інклюзивніших механізмів, здатних враховувати інтереси малих компаній, особливо в периферійних та асоційованих регіонах (зокрема в Україні).

Фіскально-інвестиційний механізм реалізується насамперед через *NextGenerationEU* (750 млрд. євро), який запровадив нову парадигму

управління ресурсами: виділення коштів супроводжується умовами дотримання верховенства права та структурних реформ (Таблиця1, виклик 2). Така модель «governance by conditionality» стимулює держави-члени спрямовувати інвестиції у пріоритетні сфери, водночас загострюючи конкуренцію між країнами ядра та периферії (Таблиця1, виклик 3).

- ЄІВ виконує роль фінансового каталізатора у сфері стратегічних технологій (напівпровідники, воднева економіка), зменшуючи зовнішню залежність (Таблиця1, виклик 3). Проте концентрація основних інвестицій у країнах ядра обмежує доступ периферійних економік, що поглиблює регіональні дисбаланси. Для МСП та стартапів ключовим каналом підтримки стає *European Innovation Council (EIC)*, однак їхня обмежена спроможність конкурувати за фінансування та відповідати регуляторним вимогам зменшує ефективність цього інструменту (Таблиця1, виклик 11).

Монетарна влада ЄС реалізується через політику ЄЦБ, яка з 2022 року системно інтегрує кліматичні ризики. Коригування портфелів корпоративних облігацій, рамок застави та вимог до звітності посилює стимул для прозорості та декарбонізації в межах Паризької угоди (Таблиця1, виклик 5) [37]. Кліматичний стрес-тест Eurosystem (2022) виявив уразливість портфелів до сценаріїв NGFS та ЄЦБ: у випадку *hot house world* зростають фізичні ризики від кліматичної бездіяльності, тоді як *disorderly transition* підвищує перехідні ризики для секторів із високими викидами, що безпосередньо впливає як на ТНК, так і на МСП (Таблиця1, виклик 5) [38].

Водночас адаптаційні витрати непропорційно великі для МСП, які мають обмежені фінансові та інституційні ресурси. Політика ЄЦБ щодо процентних ставок також орієнтована на підтримку економічної стабільності в умовах демографічних викликів та фіскальних обмежень (Таблиця1, виклики 2, 12–15). Проте менша інтеграція периферійних економік у фінансові ринки обмежує трансмісію монетарної політики, що поглиблює асиметрію (Таблиця1, виклик 3). Ефективність цих заходів зростає у випадку координації з NextGenerationEU та фіскальною політикою держав-членів.

Регуляторні, фінансово-інвестиційні та монетарні механізми функціонують у взаємодії та визначають «правила гри» для економічних агентів. Регуляторна влада (DSA, AI Act, DMA, CBAM) створює глобальні стандарти, але потребує більшої прозорості та залучення МСП. Фінансово-інвестиційна влада (NextGenerationEU, ЄІБ) визначає розподіл ресурсів, але потребує збалансованішого доступу для периферії. Монетарна влада (ЄЦБ) стимулює зелений перехід, проте її ефект обмежений асиметріями інтеграції та ресурсними бар'єрами МСП. Досягнення стратегічних цілей ЄС вимагає синергії між інституційними рівнями: підвищення прозорості лобістських практик, спрощення регуляторних вимог для МСП, розширення фінансової підтримки ESG-проектів та адаптації монетарних інструментів до потреб периферійних економік.

Взаємодія інституційних механізмів ЄС, стратегій економічних агентів (ТНК, МСП, технологічних стартапів, держав-членів) та стратегічних викликів визначає три потенційні сценарії економічного клімату ЄС до 2030 року: *кооперативна трансформація, конфліктна фрагментація та геополітична фортеця.*

Сценарій 1: Кооперативна трансформація. У цьому сценарії синергія між інституційними механізмами та агентами забезпечує інноваційний та інклюзивний економічний клімат. Фінансування NextGenerationEU та REPowerEU (392 млрд. євро на 2021–2027 рр.) спрямоване на зелений і цифровий перехід з урахуванням регіональних потреб [39; 40]. CBAM стимулює енергоефективність і знижує технологічну асиметрію між ядром та периферією (Польща, Хорватія, Україна) [41]. ТНК інвестують у чисті технології, а МСП та TSUs отримують фінансування через когезійні фонди та European Innovation Council (EIC), що зменшує бар'єри для ESG-практик. ЄЦБ підтримує зелений перехід через кліматичне стрес-тестування та коригування портфелів корпоративних облігацій. Прозорий Transparency Register сприяє інтеграції периферійних регіонів, а стратегічна автономія

поєднується з торгівельною відкритістю, мінімізуючи втрати ВВП (0,08–0,15%) [42].

Сценарій 2: Конфліктна фрагментація. Цей сценарій формується через нерівномірний розподіл ресурсів NextGenerationEU, REPowerEU та EU Chips Act. Країни ядра (Німеччина, Франція) та ТНК отримують переваги, тоді як периферія (Східна та Південна Європа, Україна) та МСП обмежені у доступі до фінансування [43]. Зелені політики (СВАМ, кліматична звітність) впливають нерівномірно: ядро адаптується швидше, периферія стикається з фінансовими та технологічними бар'єрами [44]. Високі витрати на відповідність цифровим регуляціям (GDPR, DMA, AI Act) обмежують конкурентоспроможність МСП та TSUs. Домінування ТНК у доступі до фондів і лобіюванні підсилює асиметрію та регіональну нерівність. Протекціоністські механізми стратегічної автономії знижують продуктивність, спричиняючи втрати ВВП 0,5–0,75% на душу населення, особливо у малих країнах (Ірландія, країни Балтії) [42]. Монетарна політика ЄЦБ не компенсує нерівності через слабку фінансову інтеграцію периферії.

Сценарій 3: Геополітична фортеця. У цьому сценарії зовнішні геополітичні та енергетичні ризики визначають політичний пріоритет на стратегічну автономію та енергетичну безпеку. REPowerEU (50 млрд. євро) концентрує інвестиції у ВДЕ, що підсилює регіональну концентрацію ресурсів. EU Chips Act (43 млрд. євро) та когезійна політика підтримують стратегічні галузі, але МСП та TSUs у периферії обмежені через регуляторні бар'єри (AI Act, Data Act, вимоги «first-of-kind») [43; 44]. СВАМ створює нерівномірний тиск на регіони, а протекціонізм знижує продуктивність (Втрати ВВП 0,5–0,75% на душу). ЄЦБ стабілізує фінансовий ринок, але кліматичні вимоги ускладнюють адаптацію МСП та TSUs у периферійних економіках.

Таблиця 2. Сценарії формування економічного клімату ЄС

Сценарій	Характеристики	Ключові індикатори	Інституційні механізми	Роль економічних агентів	Результати
Кооперативна трансформація	Інноваційний, інклюзивний, зелений та цифровий перехід, зниження асиметрій	Частка ВДЕ 30% до 2030, зниження викидів на 55%, доступ МСП і TSUs до фондів >30%, зростання патентів у напівпровідниках	NextGenerationEU, REPowerEU, EU Chips Act, адаптовані зелені політики, спрощений Digital Package, промислові альянси, U.S.-EU співпраця	ТНК інвестують у чисті технології, МСП і TSUs отримують підтримку, периферія інтегрується	Збалансований розвиток, інтеграція периферії, мінімальні втрати ВВП
Конфліктна фрагментація	Нерівність, фрагментація, гальмування зеленого та цифрового переходу на периферії	Доступ МСП і TSUs <20%, втрати ВВП 0,5–0,75% на душу, низька патентна активність у периферії	Нерівномірний розподіл NextGenerationEU, REPowerEU, EU Chips Act, жорсткий Digital Package	ТНК домінують, МСП і TSUs обмежені, периферія маргіналізована	Посилення нерівності, гальмування трансформації, економічні втрати
Геополітична фортеця	Стабільний, закритий клімат, фокус на енергетичній та технологічній автономії	Інвестиції у ВДЕ (€50 млрд. через REPowerEU), субсидії на чипи (€43 млрд.), втрати ВВП 0,5–0,75% на душу	REPowerEU, EU Chips Act, СВAM, субсидії стратегічних галузей, жорсткий Digital Package	ТНК і ядро домінують, МСП і TSUs обмежені доступом до фондів	Стабільність за рахунок інноваційності ядра, посилення нерівності, втрати ВВП

Джерело: складено на основі [15, 16, 37–45]

Аналіз таблиці 2 показує, що **кооперативна трансформація** можлива лише за умови синергії між регіонально адаптованими зеленими політиками, ефективним розподілом фондів NextGenerationEU, REPowerEU та EU Chips Act, спрощеним доступом МСП та TSUs до фінансування, гармонізацією цифрових регуляцій (DMA, AI Act), та активною міжнародною співпрацею у R&D напівпровідників. У сценарії **конфліктної фрагментації** нерівномірний розподіл ресурсів, домінування ТНК і регуляторні бар'єри призводять до посилення регіональної нерівності та економічних втрат на

периферії. Сценарій *геополітичної фортеці* демонструє, що концентрація ресурсів у ядрі через стратегічні інвестиції та субсидії забезпечує стабільність національних ринків, проте обмежує інноваційний потенціал периферійних економік і підсилює асиметрію.

Таким чином, аналіз показує критичну роль збалансованого управління фінансами, регуляторними та монетарними механізмами для забезпечення стійкого зеленого та цифрового переходу з мінімізацією регіональних дисбалансів.

Російсько-українська війна завдала колосальних руйнувань енергетичній та логістичній інфраструктурі України: знищено понад 9 ГВт потужностей та суттєво скорочено експорт зернових [46]. Проте, попри втрати, Україна зберігає потенціал стати активним стратегічним агентом формування економічного клімату ЄС у сфері зеленої енергетики, цифрової стійкості та продовольчої безпеки. Це можливо за умови подолання корупції, відновлення інфраструктури та концентрації інвестицій у відносно безпечних регіонах країни.

1. *Україна як «зелений» хаб ЄС.* Технічний потенціал виробництва «зеленого» водню в Україні оцінюється у 1300–2300 ТВт·год на рік із відновлюваних джерел енергії [46]. Водночас близько половини цього потенціалу розташовано в окупованих або замінованих регіонах, що обмежує його реалізацію. Прикладом локалізованого і водночас перспективного проекту є *H2U Hydrogen Valley* (Одеська область), який включає 100 МВт електролізу, 120 МВт сонячної та 80 МВт вітрової генерації. Очікуваний результат – виробництво 21,5 тис. тонн водню на рік, створення 145 робочих місць і залучення 100–200 млн. дол. США інвестицій [47]. Фінансові інструменти ЄС, зокрема *Ukraine Facility* (18 млрд. євро вже мобілізовано) та *REPowerEU*, можуть сприяти масштабуванню подібних проектів у західних областях із нижчим воєнним ризиком. Таким чином, Україна здатна інтегруватися у водневу економіку ЄС як виробник та експортер стратегічного ресурсу для декарбонізації промисловості.

2. *Україна як тестова платформа для кіберстійкості та цифрових інновацій.* Україна, маючи унікальний досвід протидії масштабним кібератакам під час війни, може запропонувати ЄС нові рішення у сфері кіберзахисту. Проте відтік населення (близько 15%, включно з висококваліфікованими ІТ-фахівцями) створює кадрові обмеження [46]. Для збереження цифрового потенціалу важливим є поєднання EU Chips Act із 4,76 млрд. євро технічної допомоги у межах Ukraine Facility, що може бути спрямовано на створення R&D-хабів у безпечних регіонах та на партнерство з європейськими центрами (EIC, Imec). У такий спосіб Україна може стати «тест-бедом» для кіберстійкості та цифрових інновацій, зміцнюючи цифровий компонент стратегічної автономії ЄС.

3. *Україна як агент безпеки продовольчих та енергетичних ланцюгів.* Довоєнний експорт зернових становив близько 10 млрд. дол. США на рік, однак війна та блокада портів різко скоротили обсяги поставок [47]. Ініціатива ЄС із «солідарними коридорами» дозволила частково компенсувати втрати, але для стабільності потрібна нова інфраструктура. Важливим напрямом є створення логістичних хабів на заході України за підтримки Ukraine Facility та ЄІБ. Окрім зернових, Україна може відігравати роль у сфері зберігання газу та забезпечення енергетичної стійкості ЄС, використовуючи власні підземні сховища.

Висновки. Формування майбутнього економічного клімату ЄС відбувається у складній взаємодії стратегічних орієнтирів (зелений та цифровий перехід, стратегічна автономія), інституційних механізмів (регуляторних, фінансово-інвестиційних, монетарних) та поведінки економічних агентів. У цьому контексті ЄС постає не лише як ринок, а як «архітектор правил гри», що визначає параметри розвитку через інструменти Green Deal, Digital Decade, NextGenerationEU, EU Chips Act та інші стратегічні ініціативи.

Аналіз сценаріїв показує, що майбутнє економічного клімату може коливатися між кооперативною трансформацією, конфліктною

фрагментацією та «геополітичною фортецею». Кожен сценарій залежить від того, наскільки ефективно інституції зможуть спрямовувати інновації, координувати фінансові потоки та мінімізувати асиметрії між ядром і периферією ЄС. Водночас ключові індикатори – зростання частки ВДЕ, зниження викидів, доступ МСП і техностартапів до фінансування, динаміка патентної активності – виступають мірилом успішності стратегічних зрушень.

Спеціальний фокус на Україні показує, що попри руйнівні наслідки війни (втрата 9 ГВт потужностей, скорочення експорту зернових, відтік кадрів), країна зберігає потенціал стати **активним агентом формування клімату ЄС**. Україна може відігравати роль «зеленого» хабу (виробництво водню, проекти на кшталт H2U), тестового майданчика для цифрової та кіберстійкості, а також ключового гравця у продовольчих і енергетичних ланцюгах постачання. Це можливо лише за умов концентрації на безпечних регіонах, прозорого використання міжнародної допомоги та інтеграції з інструментами ЄС (REPowerEU, Ukraine Facility, EU Chips Act).

Головними обмеженнями залишаються корупція, слабкі інституції та відсутність довгострокової стратегії інтеграції з ЄС. Для подолання цих бар'єрів необхідні структурні реформи управління, інституційне зміцнення та ефективна антикорупційна політика, що дозволить перетворити зовнішні виклики на драйвер внутрішніх трансформацій.

Таким чином, економічний клімат ЄС формується на перетині глобальних викликів і внутрішніх реформ, де баланс між інтеграцією та асиметрією визначатиме довгострокову траєкторію розвитку. Для України критично важливо вийти за межі периферійної логіки, стати постачальником стратегічних ресурсів та інновацій, і завдяки цьому – закріпитися як активний агент зеленого та цифрового переходу ЄС. Це єдиний шлях до сталого розвитку та посилення її позицій у європейському економічному просторі

Література

1. Langbein J. Shallow market integration and weak developmental capacities: Ukraine's pathway from periphery to periphery. *Review of International Political Economy*. 2019. Vol. 27, no. 5. P. 1126–1146. DOI: <https://doi.org/10.1080/09692290.2019.1657477>
2. Jianu I. The relationship between the economic and financial crises and unemployment rate in the European Union: How institutions affected their linkage? *Journal of Eastern Europe Research in Business and Economics*. 2019. Article ID 403548. DOI: <https://doi.org/10.5171/2019.403548>
3. Dobre I., Jianu I., Bodislav A., Rădulescu C. V., Burlacu S. The implications of institutional specificities on the income inequalities drivers in European Union. *Economic Computation and Economic Cybernetics Studies and Research*. 2019. Vol. 53, no. 2. P. 59–76. DOI: <https://doi.org/10.24818/18423264/53.2.19.04>
4. Péti M., Salamin G., Nemes Z., Pörzse Islam, Csicsmann L. Asymmetric patterns in territorial cooperation between core and periphery: The participation of Central and Eastern Europe in transnational and interregional cooperation programmes. *The Geographical Journal*. 2024. Vol. 190. e12574. DOI: <https://doi.org/10.1111/geoj.12574>
5. Gräbner C., Hafele J. The Emergence of Core-Periphery Structures in the European Union: a Complexity Perspective. 2020. URL: https://www.researchgate.net/publication/344339816_The_Emergence_of_Core-Periphery_Structures_in_the_European_Union_a_Complexity_Perspective_The_Emergence_of_Core-Periphery_Structures_in_the_European_Union_a_Complexity_Perspective (date of access: 28.08.2025).
6. Dimitrova A. L., Dragneva R. How the EU–Ukraine Association Agreement and its consequences necessitated adaptation and drove innovation in the EU. *JCMS: Journal of Common Market Studies*. 2023. Vol. 61, no. 6. P. 1454–1470. DOI: <https://doi.org/10.1111/jcms.13425>

7. Augusztin A., Iker Á., Monisso A., Szörfi B. The growth effect of EU funds – the role of institutional quality. ECB Working Paper Series. 2024. No. 3014. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecb.wp3014~757446ef99.en.pdf> (date of access: 28.08.2025).
8. Filip M.-D., Momferatou D., Parraga Rodriguez S. European competitiveness: the role of institutions and the case for structural reforms. ECB Economic Bulletin. 2025. Issue 1/2025. URL: https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/articles/2025/html/ecb.ebart202501_01~fd1781599d.en.html (date of access: 28.08.2025).
9. Casino-Martínez A., López-Gracia J., Mestre-Barberá R. Capital structure and institutional status in the European Union. *Empirica*. 2025. Vol. 52. P. 457–492. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10663-025-09649-z>
10. Lopez-Gomez L. The role of political institutions in the Eurozone’s economic convergence process. *Journal of Institutional Economics*. 2024. Vol. 20. e29. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1744137424000213>
11. Lucarelli S., Rangone M. Recent Crises and the Evolution of European Policies. An Introduction. *Forum for Social Economics*. 2024. Vol. 54, no. 1. P. 1–15. DOI: <https://doi.org/10.1080/07360932.2024.2431828>
12. Balfour R., Ülgen S. (Eds.). *Geopolitics and Economic Statecraft in the European Union*. Carnegie Endowment for International Peace. 2024. URL: <https://carnegie-production-assets.s3.amazonaws.com/static/files/Geopolitics%20and%20Economic%20Statecraft%20in%20the%20European%20Union-2.pdf> (date of access: 28.08.2025).
13. Kübek G., Mancini I. EU Trade Policy between Constitutional Openness and Strategic Autonomy. *European Constitutional Law Review*. 2023. Vol. 19, no. 3. P. 518–547. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1574019623000226>
14. Abels J. Making “strategic autonomy” rhyme with “fiscal austerity?” Unresolved conflicts of (geo)economic ideas in EU infrastructure policy.

Competition & Change. 2025. Vol. 29, no. 2. P. 204–224. DOI: <https://doi.org/10.1177/10245294241277255>

15. Damen M. EU strategic autonomy 2013-2023: From concept to capacity. EPRS Briefing. 2022. PE 733.589. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733589/EPRS_BRI\(2022\)733589_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733589/EPRS_BRI(2022)733589_EN.pdf) (date of access: 28.08.2025).

16. Van den Abeele É. Towards a new paradigm in open strategic autonomy? ETUI Working Paper 2021.03. Brussels: European Trade Union Institute. 2021. URL: <https://www.etui.org/publications/towards-new-paradigm-open-strategic-autonomy> (date of access: 28.08.2025).

17. European Commission. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: European Critical Raw Materials Act. EUR-Lex, COM(2023)570 final. 2023. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023DC0570> (date of access: 28.08.2025).

18. Sandmann L., Bülbül E., Castaño-Rosa R. et al. The European Green Deal and its translation into action: Multilevel governance perspectives on just transition. Energy Research & Social Science. 2024. Vol. 115. 103659. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.erss.2024.103659>

19. European Green Deal. Consilium. [n.d.]. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/european-green-deal/> (date of access: 28.08.2025).

20. Berghmans N. The European Green Deal: a compass in the storm? Assessment and prospects for the European Union's environmental action. IDDRI Study. 2024. No. 04/2024. URL: <https://www.iddri.org/en/publications-and-events/study/european-green-deal-compass-storm-assessment-and-prospects-european> (date of access: 28.08.2025).

21. Hyldmo H., da Silva Rye S. A., Vela-Almeida D. A globally just and inclusive transition? Questioning policy representations of the European Green

Deal. *Global Environmental Change*. 2024. Vol. 89. 102946. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2024.102946>

22. Thalberg K., Defard C., Chopin T., Barbas A., Kerneis K. The European Green Deal in the face of rising radical right-wing populism. Jacques Delors Institute Policy Paper. 2024. No. 296. URL: https://institutdelors.eu/content/uploads/2025/04/PP296_Populisme_Thalberg_EN_2.pdf (date of access: 28.08.2025).

23. Carovano G., Finck M. Regulating data intermediaries: The impact of the Data Governance Act on the EU's data economy. *Computer Law & Security Review*. 2023. Vol. 50. 105830. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2023.105830>

24. Mügge D. EU AI sovereignty: for whom, to what end, and to whose benefit? *Journal of European Public Policy*. 2024. Vol. 31, no. 8. P. 2200–2225. DOI: <https://doi.org/10.1080/13501763.2024.2318475>

25. Torchio G. Assessing the effectiveness of the 2030 Digital Decade Policy Programme. REGROUP Focus Paper No. 2. European Policy Centre. 2025. URL: https://epc-web-s3.s3.amazonaws.com/content/REGROUP_focus_paper_no_2.pdf (date of access: 28.08.2025).

26. Pape M., Szechy B., Grbesa M. Demographic change in Europe: A toolbox for action. EPRS Briefing. 2024. PE 762.302. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762302/EPRS_BRI%282024%29762302_EN.pdf (date of access: 28.08.2025).

27. Pinkus D., Ruer N. The demographic divide: inequalities in ageing across the European Union. Policy Brief 13/2025. Bruegel. 2025. URL: <https://www.bruegel.org/sites/default/files/2025-03/PB%2013%202025.pdf> (date of access: 28.08.2025).

28. OECD. *OECD Employment Outlook 2025: Can We Get Through the Demographic Crunch?* OECD Publishing, Paris. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1787/194a947b-en>

29. Cooley T. F., Henriksen E., Nusbaum C. Demographic change: Individual blessing, but headwinds for European growth. VoxEU.org. 2024. 2 September. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/demographic-change-individual-blessing-headwinds-european-growth> (date of access: 28.08.2025).

30. Gorwa R., Lechowski G., Schneiß D. Platform lobbying: Policy influence strategies and the EU's Digital Services Act. Internet Policy Review. 2024. Vol. 13, no. 2. URL: <https://policyreview.info/pdf/policyreview-2024-2-1782.pdf> (date of access: 28.08.2025).

31. Ridaó Martín J., Araguàs Galcerà I. Lobbying in the EU: prospects and challenges of the mandatory transparency register. Frontiers in Political Science. 2024. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpos.2024.1508017>

32. Rzepecka J., Fuksiewicz A., Squillante F. et al. The impact of EU legislation in the area of digital and green transition, particularly on SMEs. European Parliament, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies. 2024. PE 754.213. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/754213/IPOL_STU\(2024\)754213_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/754213/IPOL_STU(2024)754213_EN.pdf) (date of access: 28.08.2025).

33. Smirnova Y., Travieso-Morales V. Tech startups and General Data Protection Regulation: an empirical exploration of compliance challenges. Journal of Small Business and Enterprise Development. 2025. Vol. 32. P. 54–82. DOI: <https://doi.org/10.1108/JSBED-09-2024-0495>

34. Generali SME EnterPRIZE. Fostering Sustainability in Small and Medium-Sized Enterprises: Generali SME EnterPRIZE White Paper, 4th Edition. 2025. URL: <https://www.sme-enterprize.com/white-paper/> (date of access: 28.08.2025).

35. Perez Ludena M., Ozdemir A. C. Corporate lobbying impacts: stakeholder demands for transparency. 2025. URL: https://www.globalreporting.org/media/s5mjeqeh/research-paper_corporate-lobbying-impacts.pdf (date of access: 28.08.2025).

36. Šonková M. Brussels Effect Reloaded? The European Union's Digital Services Act and the Artificial Intelligence Act. EU Diplomacy Paper. 2024. No. 4/2024. URL: https://www.coleurope.eu/sites/default/files/research-paper/EDP_4_24%20Sonkova.pdf (date of access: 28.08.2025).

37. European Central Bank. ECB takes further steps to incorporate climate change into its monetary policy operations. ECB Press Release. 2022. 4 July. URL: <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2022/html/ecb.pr220704~4f48a72462.en.html> (date of access: 28.08.2025).

38. Germann M., Kusmierczyk P., Puyo C. Results of the 2022 climate risk stress test of the Eurosystem balance sheet. ECB Economic Bulletin. 2023. Issue 2/2023. URL: https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/focus/2023/html/ecb.ebbox202302_06~0e721fa2e8.en.html (date of access: 28.08.2025).

39. Schramm L., Terranova C., Jones E. From NGEU to REPowerEU: policy steering and budgetary innovation in the EU. Journal of European Integration. 2024. Vol. 46, no. 5. P. 617–637. DOI: <https://doi.org/10.1080/07036337.2024.2353791>

40. Tijanić L., Kersan-Škabić I. Tracking the Green Transition in the European Union Within the Framework of EU Cohesion Policy: Current Results and Future Paths. Economies. 2025. Vol. 13, no. 2. 37. DOI: <https://doi.org/10.3390/economies13020037>

41. Panzica R., Bellesi F. The heterogeneous impact of green policies: Evidence from EU regions. Papers in Regional Science. 2025. Vol. 104, no. 3. 100105. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.pirs.2025.100105>

42. Bauer M. The Impacts of EU Strategy Autonomy Policies – A Primer for Member States. ECIPE Policy Brief. 2022. No. 09/2022. URL: https://ecipe.org/wp-content/uploads/2022/10/ECI_22_PolicyBrief_AutPol_09_2022_LY02.pdf (date of access: 28.08.2025).

43. Shivakumar S., Wessner C., Howell T. A World of Chips Acts: The Future of U.S.-EU Semiconductor Collaboration. CSIS Report. 2024. URL: <https://www.csis.org/analysis/world-chips-acts-future-us-eu-semiconductor-collaboration> (date of access: 28.08.2025).

44. Radic L., Auer D. A Europe Fit for the Age of Startups: Rhetoric and Reality in the EU's Digital Package. 2025. URL: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5390135> (date of access: 28.08.2025).

45. Guarascio D., Reljic J., Simonazzi A. United in diversity? EU core-periphery divides at the time of the green transition. LUHNIP Working Paper 4/2024. 2024. URL: <https://leap.luiss.it/wp-content/uploads/2024/11/LUHNIPWP4.24-United-in-diversity.pdf> (date of access: 28.08.2025).

46. International Energy Agency. Unlocking Ukraine's Hydrogen Opportunity: A Roadmap. Paris: IEA, 2025. URL: <https://www.iea.org/reports/unlocking-ukraines-hydrogen-opportunity-a-roadmap> (date of access: 28.08.2025).

47. Valova Y. Ukraine's green hydrogen potential. Emerging Europe. 2024. URL: <https://emerging-europe.com/news/ukraines-green-hydrogen-potential/> (date of access: 28.08.2025).

References:

1. Langbein, J. (2019), "Shallow market integration and weak developmental capacities: Ukraine's pathway from periphery to periphery", *Review of International Political Economy*, 27(5), pp. 1126–1146, doi: <https://doi.org/10.1080/09692290.2019.1657477>

2. Jianu, I. (2019), "The relationship between the economic and financial crises and unemployment rate in the European Union: How institutions affected their linkage?", *Journal of Eastern Europe Research in Business and Economics*, Article ID 403548. <https://doi.org/10.5171/2019.403548>

3. Dobre, I., Jianu, I., Bodislav, A., Rădulescu, C. V. and Burlacu, S. (2019), “The implications of institutional specificities on the income inequalities drivers in European Union”, *Economic Computation and Economic Cybernetics Studies and Research*, vol. 53(2), pp. 59–76, doi: <https://doi.org/10.24818/18423264/53.2.19.04>

4. Péti, M., Salamin, G., Nemes, Z., Pörzse Islam and Csicsmann, L. (2024), “Asymmetric patterns in territorial cooperation between core and periphery: The participation of Central and Eastern Europe in transnational and interregional cooperation programmes”, *The Geographical Journal*, vol. 190, 20 p, doi: <https://doi.org/10.1111/geoj.12574>

5. Gräbner, C. and Hafele, J. (2020), “The emergence of core-periphery structures in the European Union: A complexity perspective”, vol. 6.

6. Dimitrova, A. and Dragneva, R. (2023), “How the EU–Ukraine Association Agreement and its consequences necessitated adaptation and drove innovation in the EU”, *JCMS: Journal of Common Market Studies*, vol. 61(6), pp. 1454–1470, doi: <https://doi.org/10.1111/jcms.13425>

7. Augusztin, A., Iker, Á., Monisso, A. and Szörfi, B. (2024), “The growth effect of EU funds – The role of institutional quality (ECB Working Paper Series)”, *European Central Bank*, No 3014, available at: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecb.wp3014~757446ef99.en.pdf> (Accessed 20 April 2026).

8. Filip, M.-D., Momferatou, D. and Parraga Rodriguez, S. (2025), “European competitiveness: The role of institutions and the case for structural reforms”, *ECB Economic Bulletin*, vol. (1), available at: https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/articles/2025/html/ecb.ebart202501_01~fd1781599d.en.html (Accessed 20 April 2026).

9. Casino-Martínez, A., López-Gracia, J. and Mestre-Barberá, R. (2025), “Capital structure and institutional status in the European Union”, *Empirica*, vol. 52, pp. 457–492, doi: <https://doi.org/10.1007/s10663-025-09649-z>

10. Lopez-Gomez, L. (2024), “The role of political institutions in the Eurozone’s economic convergence process”, *Journal of Institutional Economics*, vol. 20, doi: <https://doi.org/10.1017/S1744137424000213>

11. Lucarelli, S. and Rangone, M. (2024), “Recent crises and the evolution of European policies: An introduction”, *Forum for Social Economics*, vol. 54(1), pp. 1–15, doi: <https://doi.org/10.1080/07360932.2024.2431828>

12. Balfour, R. and Ülgen, S. (Eds.). (2024), “Geopolitics and economic statecraft in the European Union”, *Carnegie Endowment for International Peace*, available at: <https://carnegie-production-assets.s3.amazonaws.com/static/files/Geopolitics%20and%20Economic%20Statecraft%20in%20the%20European%20Union-2.pdf> (Accessed 20 April 2026).

13. Kübek, G. and Mancini, I. (2023), “EU trade policy between constitutional openness and strategic autonomy”, *European Constitutional Law Review*, vol. 19(3), pp. 518–547, doi: <https://doi.org/10.1017/S1574019623000226>

14. Abels, J. (2025), “Making “strategic autonomy” rhyme with “fiscal austerity?” Unresolved conflicts of (geo)economic ideas in EU infrastructure policy”, *Competition & Change*, vol. 29(2), pp. 204–224, doi: <https://doi.org/10.1177/10245294241277255>

15. Damen, M. (2022), “EU strategic autonomy 2013-2023: From concept to capacity (EPRS Briefing PE 733.589)”, *European Parliamentary Research Service*, available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733589/EPRS_BRI\(2022\)733589_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733589/EPRS_BRI(2022)733589_EN.pdf) (Accessed 20 April 2026).

16. Van den Abeele, É. (2021), “Towards a new paradigm in open strategic autonomy? (ETUI Working Paper 2021.03)”, *European Trade Union Institute*, available at: <https://www.etui.org/publications/towards-new-paradigm-open-strategic-autonomy> (Accessed 20 April 2026).

17. European Commission (2023), “Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: European Critical Raw

Materials Act (EUR-Lex, COM(2023)570 final)”, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023DC0570> (Accessed 20 April 2026).

18. Sandmann, L., Bülbül, E., Castaño-Rosa, R., Hanke, F., Großmann, K., Guyet, R., Jiglau, G., Laakso, S., Nuorivaara, E. and Vornicu, A. (2024), “The European Green Deal and its translation into action: Multilevel governance perspectives on just transition”, *Energy Research & Social Science*, vol. 115, 103659, doi: <https://doi.org/10.1016/j.erss.2024.103659>

19. European Council (2025), “European Green Deal”, available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/european-green-deal/> (Accessed 20 April 2026).

20. Berghmans, N. (2024), “The European Green Deal: A compass in the storm? Assessment and prospects for the European Union’s environmental action (IDDRI Study No. 04/2024)”, available at: <https://www.iddri.org/en/publications-and-events/study/european-green-deal-compass-storm-assessment-and-prospects-european> (Accessed 20 April 2026).

21. Hyldmo, H., da Silva Rye, S. A. and Vela-Almeida, D. (2024), “A globally just and inclusive transition? Questioning policy representations of the European Green Deal”, *Global Environmental Change*, vol. 89, 102946, doi: <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2024.102946>

22. Thalberg, K., Defard, C., Chopin, T., Barbas, A. and Kerneis, K. (2024), “The European Green Deal in the face of rising radical right-wing populism (Jacques Delors Institute Policy Paper No. 296)”, *Jacques Delors Institute*, available at: https://institutdelors.eu/content/uploads/2025/04/PP296_Populisme_Thalberg_EN_2.pdf (Accessed 20 April 2026).

23. Carovano, G. and Finck, M. (2023), “Regulating data intermediaries: The impact of the Data Governance Act on the EU’s data economy”, *Computer Law & Security Review*, vol. 50, 105830, doi: <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2023.105830>

24. Mügge, D. (2024), “EU AI sovereignty: For whom, to what end, and to whose benefit?”, *Journal of European Public Policy*, vol. 31(8), pp. 2200–2225, doi: <https://doi.org/10.1080/13501763.2024.2318475>

25. Torchio, G. (2025), “Assessing the effectiveness of the 2030 Digital Decade Policy Programme (REGROUP Focus Paper No. 2)”, *European Policy Centre*, available at: https://epc-website.s3.amazonaws.com/content/REGROUP_focus_paper_no_2.pdf (Accessed 20 April 2026).

26. Pape, M., Szechy, B. and Grbesa, M. (2024), “Demographic change in Europe: A toolbox for action (EPRS Briefing PE 762.302)”, *European Parliamentary Research Service*, available at: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762302/EPRS_BRI%282024%29762302_EN.pdf (Accessed 20 April 2026).

27. Pinkus, D. and Ruer, N. (2025), “The demographic divide: Inequalities in ageing across the European Union (Policy Brief 13/2025)”, available at: <https://www.bruegel.org/sites/default/files/2025-03/PB%2013%202025.pdf> (Accessed 20 April 2026).

28. OECD (2025), “OECD Employment Outlook 2025: Can we get through the demographic crunch?» *OECD Publishing*, doi: <https://doi.org/10.1787/194a947b-en>

29. Cooley, T., Henriksen, E. and Nusbaum, C. (2024), “Demographic change: Individual blessing, but headwinds for European growth”, *VoxEU.org*, available at: <https://cepr.org/voxeu/columns/demographic-change-individual-blessing-headwinds-european-growth> (Accessed 20 April 2026).

30. Gorwa, R., Lechowski, G. and Schneiß, D. (2024), “Platform lobbying: Policy influence strategies and the EU's Digital Services Act”, *Internet Policy Review*, vol. 13(2). available at: <https://policyreview.info/pdf/policyreview-2024-2-1782.pdf> (Accessed 20 April 2026).

31. Ridao Martín, J. And Araguàs Galcerà, I. (2024), “Lobbying in the EU: Prospects and challenges of the mandatory transparency register”, *Frontiers in Political Science*, doi: <https://doi.org/10.3389/fpos.2024.1508017>

32. Rzepecka, J., Fuksiewicz, A., Squillante, F., Alijosius, L., Godlovitch, I., Stamm, P., Wielgosch, J. and Lundborg, M. (2024), “The impact of EU legislation in the area of digital and green transition, particularly on SMEs (PE 754.213)”, *European Parliament, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies*, available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/754213/IPOL_STU\(2024\)754213_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/754213/IPOL_STU(2024)754213_EN.pdf) (Accessed 20 April 2026).

33. Smirnova, Y. and Travieso-Morales, V. (2025), “Tech startups and General Data Protection Regulation: An empirical exploration of compliance challenges”, *Journal of Small Business and Enterprise Development*, vol. 32, pp. 54–82, doi: <https://doi.org/10.1108/JSBED-09-2024-0495>

34. Generali SME EnterPRIZE. (2025), “Fostering sustainability in small and medium-sized enterprises: Generali SME EnterPRIZE White Paper (4th ed.)”, available at: <https://www.sme-enterprize.com/white-paper/> (Accessed 20 April 2026).

35. Perez Ludena, M. And Ozdemir, A. (2025), “Corporate lobbying impacts: Stakeholder demands for transparency”, *Global Reporting Initiative*, available at: https://www.globalreporting.org/media/s5mjeqeh/research-paper_corporate-lobbying-impacts.pdf (Accessed 20 April 2026).

36. Šonková, M. (2024), “Brussels effect reloaded? The European Union’s Digital Services Act and the Artificial Intelligence Act (EU Diplomacy Paper No. 4/2024)”, *College of Europe*, available at: https://www.coleurope.eu/sites/default/files/research-paper/EDP_4_24%20Sonkova.pdf (Accessed 20 April 2026).

37. European Central Bank (2022), “ECB takes further steps to incorporate climate change into its monetary policy operations”, available at:

<https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2022/html/ecb.pr220704~4f48a72462.en.html> (Accessed 20 April 2026).

38. Germann, M., Kusmierczyk, P. and Puyo, C. (2023), “Results of the 2022 climate risk stress test of the Eurosystem balance sheet”, *ECB Economic Bulletin*, vol. (2). available at: https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/focus/2023/html/ecb.ebbox202302_06~0e721fa2e8.en.html (Accessed 20 April 2026).

39. Schramm, L., Terranova, C. and Jones, E. (2024), “From NGEU to REPowerEU: Policy steering and budgetary innovation in the EU”, *Journal of European Integration*, vol. 46(5), pp. 617–637, doi: <https://doi.org/10.1080/07036337.2024.2353791>

40. Tijanić, L. and Kersan-Škabić, I. (2025), “Tracking the green transition in the European Union within the framework of EU cohesion policy: Current results and future paths”, *Economies*, vol. 13(2), doi: <https://doi.org/10.3390/economies13020037>

41. Panzica, R. and Bellesi, F. (2025), “The heterogeneous impact of green policies: Evidence from EU regions”, *Papers in Regional Science*, vol. 104(3), 100105, doi: <https://doi.org/10.1016/j.pirs.2025.100105>

42. Bauer, M. (2022), “The impacts of EU strategy autonomy policies – A primer for member states (ECIPE Policy Brief No. 09/2022)”, *ECIPE*, available at: https://ecipe.org/wp-content/uploads/2022/10/ECI_22_PolicyBrief_AutPol_09_2022_LY02.pdf (Accessed 20 April 2026).

43. Shivakumar, S., Wessner, C. and Howell, T. (2024), “A world of chips acts: The future of U.S.-EU semiconductor collaboration”, *CSIS*, available at: <https://www.csis.org/analysis/world-chips-acts-future-us-eu-semiconductor-collaboration> (Accessed 20 April 2026).

44. Radic, L. and Auer, D. (2025), “A Europe fit for the age of startups: Rhetoric and reality in the EU's digital package”, *SSRN*, doi: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5390135>

45. Guarascio, D., Reljic, J. and Simonazzi, A. (2024), “United in diversity? EU core-periphery divides at the time of the green transition (LUHNIP Working Paper 4/2024)”, *LUISS*, available at: <https://leap.luiss.it/wp-content/uploads/2024/11/LUHNIPWP4.24-United-in-diversity.pdf> (Accessed 20 April 2026).

46. International Energy Agency (2025), “Unlocking Ukraine’s hydrogen opportunity: A roadmap”, *IEA*, available at: <https://www.iea.org/reports/unlocking-ukraines-hydrogen-opportunity-a-roadmap> (Accessed 20 April 2026).

47. Valova, Y. (2024), “Ukraine’s green hydrogen potential”, *Emerging Europe*, available at: <https://emerging-europe.com/news/ukraines-green-hydrogen-potential/> (Accessed 20 April 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 29.04.26

Прорецензовано / Revised: 08.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26